

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

De Testimoniis veteris testamenti, quibus Trinitatis mysterium declaratur.
D. E. F. G

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

ritus sanctus vnus sint substantiæ, & inseparabili
 æqualitate vnus sint Deus: vt sit vnitas in essentia,
 & pluralitas in personis: ideoque non sunt tres
 Dii, sed vnus Deus, licet Pater filium genuerit, &
 ideo filius non sit qui pater est: filiusque à patre sit
 genitus, & ideo pater non sit qui filius est, & spi-
 ritus sanctus nec pater sit nec filius, sed tantū Pa-
 tris & Filii spiritus, vtrique cœqualis, & ad Tri-
 nitatis pertinens vnitatem. Teneamus ergo Pa-
 trem & Filium, & Spiritum sanctum, vnum esse
 naturaliter Deum, vt ait Augustinus in libro de fi-
 de ad Petrum, neque tamen ipsum patrem esse,
 qui filius est, nec filium ipsum esse, qui Pater est:
 nec Spiritum sanctum ipsum esse, qui pater est,
 aut filius. Vna est enim Patris & Filii & Spiritus
 sancti essentia, quam Græci *οὐσίαν* vocant: in qua
 non est aliud Pater, aliud Filius, aliud Spiritus san-
 ctus: quamuis sit personaliter alius pater, alius fi-
 lius, alius spiritus sanctus.

*dixi de pa-
 tre & filio,
 qui gignit,
 & quem gi-
 gnit vnum
 est, dicendū
 fuit, vnum
 sunt, sicut i-
 psa veritas
 aperte lo-
 quitur dicēs
 Ego & pater
 vnum su-
 mus. De iōs.
 disti. cap.
 omnes.
 Aug. ca. i.
 libr. de fide
 ad Per. 10. 3.
 Lib. 1. ca. 2.*

Quis ordo sit seruandus cum de Trinitate agitur. C

CÆTERVM vt primo li. de Trin. Aug. docet,
 primo secundum authoritates sanctarū scriptu-
 rarum, vtrum fides ita se habeat, demonstrandum
 est. Deinde aduersus garrulos ratiocinatores, ela-
 giores magis quā capaciores, rationibus Catholi-
 cis, & similitudinibus congruis ad defensionem &
 assertionem fidei vtendū est: vt eorum inquisiti-
 onibus satisfaciētes, mansuetos plenius instrua-
 m⁹, & illi si nequiverint inuenire quod quærunt,
 de suis mētib⁹ potius, quam de ipsa veritate vel
 denostrā assertionē conquerantur.

Testimonia Sanctorum de Trinitate. D

PROPONAMVS ergo in mediū veteris ac
 noui Testamēti authoritates, quib⁹ diuinę vnita-
 tis atque Trinitatis veritas demonstratur: ac primū
 ipsa legis exordia occurrāt, vbi Moyses ait, Audi
 Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Item,

*Testimo-
 nia, quibus
 mysterium
 Trinitatis
 declaratur.*

Ego

Deut. 6. 4. Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi de terra
 Exod. 20. 4. Ægypti: non erunt tibi alii Dii præter me. Ecce
 de fide lib. 1. hic significauit vnitatem diuinæ naturæ. Deus e-
 cap. 1. 10. 2. nim, vt ait Ambr. in 1. li. de Trin. nomē est naturæ.
 Exod. 3. Dominus vero nomē est potestatis. Idē alibi De⁹
 loquēs ad Moysen ait: Ego sum qui sum, & si quæ-
 fierint nomē meum, vade, & dice eis. Qui est. misit
 me ad vos. Dicēs enim, Ego sum: nō, Nos sumus:
 & qui est, nō qui sumus, apertissimē declarauit v-
 num solum Deum esse. In cantico etiam Exodi le-
 gitur, Dominus omnipotens nomen eius. nō ait,
 Domini: vnitatem volens significare. Personarū
 quoque pluralitatem, & naturæ vnitatē simul o-
 stēdit Dominus in Genesi, dicēs; Faciamus homi-
 nem ad imaginem & similitudinem nostram. Di-
 cēs enim, faciamus & nostram, pluralitatē perso-
 narum ostendit; dicens vero imaginem, vnitatē
 essentię. Vt enim dicit Aug. in lib. de fide ad Petrū.
 Si in illa natura patris & filii, & Spirit⁹ sancti vna
 esset tantum persona; nō diceretur, Faciam⁹ ho-
 minem ad imaginem, & similitudinem nostram.
 Cum enim dicit ad imaginē, ostēdit vnā natu-
 ram esse, ad cuius imaginem homo fieret; cum ve-
 ro dicit nostram, ostendit eundē Deum non vnā,
 sed plures esse personas.

*Aperte ostēdit quod nec solitudo nec diuersitas, nec singula-
 ritas ibi est, sed similitudo.* E

Circa finem.

HILARIVS quoq; in libro tertio, de Trin. di-
 cit his verbis significari. quod in Trinitate nec di-
 uersitas est, nec singularitas vel solitudo: sed simi-
 litudo & pluralitas siue distinctio. ait enim sic, qui
 dixit. Faciamus hominē ad imaginem & similitu-
 dinem nostram; inuicem esse sui similes, in eo q̄
 dicit, imaginem & similitudinem nostram osten-
 dit. Imago enim sola non est, & similitudo sibi nō
 est; neque diuersitatem duobus admisceri alteri⁹
 ad alterum similitudo permittit. Item idem in 4.
 lib.

*Circa me-
 dium.*

lib. Absoluti⁹ voluit intelligi significationem hanc non ad se esse referendam tantum, dicendo, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. professio enim consortii sustulit intelligentiam singularitatis, quia consortium aliquod nec potest esse sibi ipsi solitario, neque rursus solitudo solitarii recipit, faciamus: neque quisquam alieno à se loquitur, nostram. Vterque ergo sermo scilicet faciamus, & nostram, ut solitariū eundemque non patitur, ita neque diuersum à se, alienumque significat. solitario conuenit, faciam, & meam: non solitario vero conuenit dicere, faciamus, & nostram. vterque sermo ut non solitarium tantum, ita neque differētem esse, vna diuersum esse significat. Nobis quoque nec solitarius nec diuersus est confitendus, ita ergo Deus ad communem sibi cum Deo imaginem eademque similitudinem, hominem reperitur operari: ut nec significatio efficientis admittat intelligentiam solitudinis, nec operatio constituta ad eandem imaginem ac similitudinem patiatur diuersitatem diuinitatis. In his verbis Hilarius pluralitatem personarum voluit intelligi nomine consortii, atque significauit nomine consortij vel pluralitatis non poni aliquid, sed remoueri. Pluralitas enim vel consortium personarum, cum dicitur, solitudo vel singularitas negatur: cum dicimus plures esse personas, significamus, quod non est vna sola. Ideo Hilarius volens ista subtiliter & sanè intelligi, ait, Professio consortii sustulit intelligentiam singularitatis: non dicit, posuit aliquid: ita etiam cum dicimus tres personas, singularitatem & solitudinem tollimus; & quod pater non est solus, nec filius est solus, nec Spiritus sanctus est solus, significamus: & quod nec pater tantum est & filius, nec pater tantum & Spiritus sanctus, nec filius tantum & Spiritus sanctus. De hoc autem in sequenti plenius agetur, vbi etiam secundum quid simi-

similes dicantur tres personæ, & utrū aliquo modo sit ibi diuersitas vel differentia, ostendetur.

Ad idem quod cœperat redit, vt alias authoritates supponat.

F

Genes. 1.

Genes. 3. b.

Psalms. 118.

Psalms. 67.

Psalms. 80.

** de fide ad
Gratianum
lib. 1. ca. 5.
tom. 1.*

Psalms. 12.

Psalms. 66.

NUNC vero ad propositū redeamus, & ad ostendendum personarum pluralitatem, atq; essentia diuinæ vnitatem, alias sanctorū authoritates inducamus, Moyses dicit. In principio creauit Deus cœlum & terram: per Deum significans partem: per principium, filium. Et pro eo quod apud nos Deus dicitur, Hebraica veritas habet *Heloym*: quod est plurale huius singularis, quod est *Hel*. Quod ergo nō est dictū *Hel*, quod est Deus, sed *Heloym*, quod interpretari potest Dii siue Iudices, ad pluralitatem personarum refertur. Ad quā etiam illud attingere videtur, quod diabolus per serpētem dixit, Eritis sicut dii. Pro quo in Hebraico, habetur *Heloym*: ac si diceret: Eritis sicut diuinæ personæ. Ille etiam maximus Prophetarū & Regum David, qui suam cæteris præfert intelligētiam, dicens, Super senes intellexi: vnitatem diuinæ naturæ ostendens, ait Dominus nomen est illi: nō dicit Domini. Alibi etiam eiusdem vnitatem & æternitatem simul ostendens ait ex persona Dei, Israel, si me audieris, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. Aliud horum, vt dicit Ambrosius in lib. 1. * de Trin. significat æternitatem: aliud vnitatem substantia indifferentis, vt neque posteriorem patre, neque alterius diuinitatis filiū, vel spiritum sanctū esse credamus, nam si patre posterior est filius, vel spiritus sanctus, recens est: & si vnus non est diuinitatis, alienus est, sed nec posterior est, quia recens nō est, nec alienus quia ex patre natus est filius, ex patre procedit S. sanctus. Alibi quoq; distinctionē personarum insinuans ait, Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius, omnis virtus eorum. Alibi etiam ait: Benedicat nos Deus Deus noster,

bene-

benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ. Trina enim confessio Dei, Trinitatē exprimit personarum: vnitatē vero essentia aperit, cū singulariter subiungit, eum. Esaias quoq; dicit se audisse Seraphim clamantia, sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus. Per hoc quod dicit ter sanctus, Trinitatem significat, per hoc quod subdit Dominus Deus, vnitatem essentia. Dauid quoq; eternā filii generationem aperte insinuat ex persona filii dicēs, Dominus dixit ad me, Filius meus es tu: ego hodie genui te. De hac generatione ineffabili Esaias ait. Generationem eius quis enarrabit? In libro quoq; Sapiētia, æternitas filii cum patre monstratur, vbi sapientia ita loquitur. Dominus possedit me ab initio viarū suarū: antequā quicquā faceret à principio, ab æterno ordinata sum: antequam terra fieret, nec dum erant abyssi, & ego iā concepta eram, necdū fontes, necdum mōtes, aut colles, & ego parturiebar: adhuc terram nō fecerat, & cardines orbis terræ: quādo preparabat celos, aderam, quando appēdebāt fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componēs, & delectabat per singulos dies ludens coram eo. Ecce aptum de æterna genitura testimonium: quo ipsa sapientia perhibet se ante mundum cōceptam esse, & parturiri, id est, genitam, & apud patrē æternaliter existere. Ipsa etiam alibi ait. Ego ex ore altissimi prodii, primogenita ante omnem creaturam. Micheas quoque Propheta æternā verbi generationē, & temporalem ex Maria, simul insinuauit dicens, Et tu Bethleē Ephrata, paruulus es in millibus Iuda, ex te egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio à dieb; æternitatis.

Specialia testimonia de Spiritu sancto. G

De Spiritu sancto etiam expressa documēta in veteri Testamento habemus. In genesi enim legitur, Spiritus Domini ferebatur super aquas. Et Dauid

*Amb. cap. 4.
l. 2. de fide.*

Esaias 6.

Psalm. 2.

Esaias 53.

Prou. 8.

Eccles. 24.

Micheas 1.

Genes. 1. a.

Psalm 138.
Sapient. 1. b.
Esais 61.

uid dicit, Quo ibo à spiritu tuo? In lib. Sapientia dicitur, Spiritus sanctus disciplina effugiet fictu: benignus est enim spiritus sapientia. Esaias quoq; ait, Spiritus Domini super me.

De testimoniis noui Testamenti.

H

Esais 6. 6.
Ma. th. ult.

NVNC vero post testimonia veteris Testamēti, de fide sanctę Trinitatis & vnitatis, ad noui Testamēti authoritates accedam⁹: vt in medio duū animalium, id est, testamentorū, cognoscatur veritas: & forcipe de altari sumatur calcul⁹, quo tāgātur ora fidelium: Dominus itaque Christ⁹ vnitatem diuinę essentia ac personarum trinitatē,

Amb. li. c.
1. de fide ad
Gratian.
Ioan. 1. f. lib
1. ca eodem

aperte insinuat, dicens Apostolis, Ite, baptizate omnes gentes in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti. In nomine vtique ait, vt Amb. ait in lib. 1. de Trin. non in nominib⁹, vt vnitatis essentia ostēdatur. Per nomina tria quę supposuit, tres esse personas declarauit. Ipse etiam ait, Ego & pater vnum sumus: vnū dixit, vt ait Ambros. in eodem, ne fiat discretio potestatis nature: & addidit, sum⁹, vt patrem filiūque cognoscas: scilicet vt perfectus pater filium perfectum genuisse credatur: & quod pater & filius vnū sint, non confusione personę, sed vnitatis nature Ioānes quoque in epistola canonica ait. Tres sunt qui testimoniū perhibent in cęlo, pater, verbum, & spiritus sanctus, & hi tres vnū sunt. Ipse etiam in initio Euāgelii sui ait: In principio erat verbū, & verbū erat apud Deum, & Deus erat verbū: vbi aperte ostēdit filium semper & æternaliter fuisse apud patrem, vt alium apud alium. Apostolus quoque aperte Trinitatem distinguit, dicens; Misit Deus spiritum filii sui in corda nostra. Et alibi, Si spirit⁹ eius qui suscitauit Iesum habitat in nobis, & c. Item alibi, Trinitas ē atque vnitatem euidentissimē cōmendat, dicēs: Quoniā ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi gloria, Ex ipso vt August. in lib. de Trinitate

1. Ioan. 5. b.

Ioan. 1. a.

Galat. 4. a.
Roman. 8. b.

Roman. 2. d.

Aug. de tri
nit. lib. 1. ca.
pit. 6.

tate